

Çocuklara Oyun Yazabilmek

Haldun TANER

Değerli hocam Muhsin Ertuğrul benden çocuk oyunu istediği zaman ürperdim. Bu, altı yıldır benim gizli tutkumdu. Bir or yıldır da, çocuk tiyatroları ile yakında ilgilenmeye, araştırmalar, incelemeler yapmaya başlamıştım. Her gittiğim yabancı ülkede çocuk tiyatrolarına uğruyor, repertuvarlarını, mizansenlerini, oyuncu ve seyircilerini izliyordum.

Bugüne dek, yirmiyi aşkın oyun yazdım. Ama, elim varıp bir çocuk oyunu yazamadım. İyi bir çocuk oyunu yazmanın ne denli güç bir şey olduğunu bildiğimden...

Bir Japon atasözü: "Sadelik, arana arana, en sonda bulunan şeydir" der. "Ünyada en değer verdiğim varlık olan çocuklara, bu henüz çarpık koşullanmalarla bozulmamış saf yaratıklara, bu gelecek dolu, olanak dolu güçlü çekirdeklere seslenebilmek için, derlenip toparlanmam, şimdiye kadarki bütün insan ve tiyatro tecrübelerimi süzgeçten geçirmem ve verebileceğim en iyisini, en hasını, en arısını onlara vermek isterim.

Bu benim kalemimi bağlıyor. Onlara saygım bu rütbe yüce.

Bir bakıma, çocuk milleti kadar kolay duygulandırılan, kolay etkilendirilen seyirci yok. Ama bir bakıma da en kolay kaybedilen, hiç hata sektirmeyen seyirci de yine onlar. Oyalanmaya nasıl teşne iseler, sıkılmaya da o kadra hazır dırlar. Çocuk, oyunda en ufak bir gedik, ya da gevşemeyi affetmez. Çocuk seyirci laf canbazlığından hoşlanmaz. Söyleceğini, açık seçik, en sade ve asil şekilde söy.leyenden ve bunu sözlerden çok, tiyatro diliyle, yani görüntü aracı ile söyleyenden hoşlanır. Salt tiyatro dediğimiz öze, bizi adeta zorlar...

Bir gözü tiyatro gişesine, öbürü ana babanın onayına dikilmiş yazarların yazdığı şeylerin çocuk tiyatrosu ile hiçbir ilişkisi olmayışı, işte bundandır. Çocuk oyununu büyüklere yazılanın sadeleştirilmesi sanan gafillerin büyük hatası da yine bundandır.

Çocuk oyunu yazmaya kararlı bir yazar, bunu kendi seviyesinden bir iniş sayarsa, yandı. Tam tersine, çocuğa çıkış gücü olup olmadığını kendi kendine sormalı. İnsan, çocuğa ne kadar yakalırsa katıksız sanatın kaynağına o kadar yaklaşıp farkederek.

Dünyaya, mizahın ışıklı açısından bakmasını beceremeyenlerde, çocuk oyununa yönelmemeli. Çocuk, yaşamın dolaplarından, dost, düşman kazıklarından henüz uzak, arı bir dönemini yaşadığı için güleryüzlü ve neşeye açıktır. Alayı sever. Üç karış boyuna bakmadan, çevresinde insanların taklidini yapar, şaka-laşır. Mizah duygusu olan bir yazarın yazdığı çocuk oyunu, onun için, onun dilinden konuşan bir oyun olur, ona seslenir, onu kazanır, onunla özdeşleşir.

Sartre'in dediği gibi, "Sanat salt gözler önünde cerayan eden bir şey, değildir. Bakanın katılması olmaksızın var olmaz". Bu katılma işini en yoğun olarak çocuk gerçekleştirir. Çocuğun muhayyilesi engindir. Her muhayyile oyunumuza kolayca katılır. Çocuğun konsantrasyonu yamandır. Çizdiğiniz âleme o saat girerir.

Çocuk, tiyatro sanatına yaratılışı bakından da yakındır. Hui-zinga'nın deyimi ile bir "Homo Ludens"dir... Oynayan yaratıktır.

Kendi yaşatları ile hep tiyatro oynar. "Tut ki ben polismişim, sen de hırsız" diye başlar bütün hırsız polis oyunları. "Tut ki söylemişim" formülü tiyatronun da sol anahtarı değil mişid?

Çocuğun Shakespearevari bir tiyatro anlayışı vardır. Shakespeare, nasıl orman yokken, sözle, "İşte şu ormanın oğultusu" deyip seyircinin hayalinde bir dekor yaratıyorsa, çocuk da sözle, ve hayalinde saraylar kurar, ormanlar yaratır öyle ki aksesuvar, bu zengin muhayyile yanında önemini kaybeder... Çocuğun Kral olmak için asa'ya, tahta ihtiyacı yoktur. Başına geçirdiği bir konserve kutusu taç yerine geçebilir. Elindeki bir sopa, oynadığı hayalin oyuna göre, tüfek, baston, bayrak, saz, ya da at olabilir... Seyircinin katılmasını baş koşu! sayan, onun muhayyilesi ile bütünlenen çağdaş akımlarının aradığı örnek seyircidir çocuk.

Oyunun içinde müzik bulunması, çocuk oyunlarının vazgeçilmez bir özelliğidir. Çocuk müziğin kendini sever. ,Oyun parçalarını bağlayan bir öge olarak da onu arar. Ne var ki, bu müzik ucuz bir müzik olmamalıdır. Söylenen şarkılar tümünden ayrı, havada kalmamalıdır.

Çocuklara müzik yazabilmek de Batıda ayrı nitelikler gerektiren bir uzmanlık ve yaratılış işidir.

Çocuk oyunlarının dili de ayrı bir nitelik taşır. Çocuk oyunlarının söz dağarcığı büyük oyunlarından ister istemez daha az zengin olacaktır. Ama çocuk, yaşamında şimdilik az kelime ile yetiniyor diye, küçümsenmemelidir. Bunu bir kısıtlama saymaya kalkmak çok yanlış olur. Az kelime zorunluğu, tam tersine, yazarı iki büyük avantaj sağlar :

Biri : Söze fazla oel bağlayıp kelimedenden fazla görüntüyü ihmal etmek alışkanlığından onu kurtarır.

İkincisi: Az kelime ile çok kelimedenden fazla ve yoğun şeyler söylenebileceğini ona gösterir.

Çocuklar az kelime ile büyük cevherler yumurtlama sanatında bize önder olabilirler. Ozanlarımız içinde FAZİL HÜSNÜ DAĞLARCA, çocuk dilinin bu güçlü ifadesine uyup ne güzel çocuk şiirleri yazdı:

**Bir çocuk / Uyanırken / Gündüz olur.
Gece olur / Bir çocuk / Uyurken.**

Çocuklara oyun yazmak itisi her sanatçıda var olsa gerek. Çünkü her sanatçı az çok, çocuk yanını öldürmemiş, çocuk olarak muhafaza etmiştir içinde.

Bu onun yaratıcılık madeninin en değerli bölümüdür. Çocuklara yaza yaza büyüklere de daha yoğun şeyler anlatma olanaklarına varabilir bir gün.

**Çocuklar bizim en yüce seyircilerimiz.
Onlara yazabildiğimiz gün, övünç hakkımız olur.**

(Milliyet Sanat D. 1974 -71)